

of criminal procedure policy in Bulgaria. To a large extent, they detail and mutually complement each other.

The constitutional principles of the criminal procedure policy of Bulgaria include: 1) personal freedom and inviolability of the person; 2) abidance of the term of pre-trial proceedings; 3) freedom from self-disclosure; 4) inadmissibility of excessive restriction of rights and freedoms for the implementation of justice; 5) inviolability of housing; 6) secrecy of correspondence; 7) administration of justice on behalf of the people; 8) judicial control; 9) equality and ensuring the adversarial conditions of the parties; 10) establishing the truth as the purpose of criminal proceedings; 11) publicity of court proceedings; 12) motivation of court decisions; 13) the right of natural persons and legal entities to protection at all stages of the process; 14) participation in the proceedings of jurors; 15) implementation by the prosecutor's office of publicity in the context of criminal prosecution, public prosecution, execution of criminal law measures; 16) unity of the investigative and judicial system; 17) guarantees of independence and inviolability of investigators, prosecutors and judges.

The sectoral principles of the criminal procedure policy of Bulgaria include: 1) realization of judicial proceedings in criminal cases only by courts; 2) the central place of judicial proceedings in the system of criminal proceedings; 3) participation of jurors as part of the court; 4) the procedure for appointing subjects of power in criminal proceedings has been determined; 5) independence of bodies that perform the functions of criminal proceedings; 6) equality of citizens in criminal proceedings; 7) adversarial proceedings and equality of procedural rights of the parties; 8) disclosure of the objective truth as the purpose of the criminal process and as the duty of its subjects, who are endowed with power; 9) making decisions based on inner conviction; 10) right to protection; 11) presumption of innocence; 12) inviolability of the person; 13) immediacy; 14) orality of the criminal proceedings; 15) publicity of court hearings; 16) language of criminal proceedings; 17) consideration and resolution of cases within a reasonable time.

The principles of Bulgaria's criminal procedure policy have defined its democratic, humanistic, and pan-European principles base, and which also consolidate the priority of human rights.

Key words: principles of criminal procedure policy, principles of criminal procedure policy of the member states of the European Union, principles of criminal procedure policy of Bulgaria.

Мікіш А.С.

ПОНЯТТЯ ВТОРИННОГО ЗЛОЧИНУ

УДК 343.2

Актуальність теми. Кримінальний кодекс України не дає визначення вторинного кримінального правопорушення і взагалі не використовує його. Часто даний термін розцінюють як синонім

неодноразовості, рецидиву і навіть порівнюють з сукупністю злочинів. У вітчизняній юридичній літературі мало уваги приділяється розкриттю поняття «вторинний злочин». Якщо звернутися до тлумачних словників української мови, то можна побачити, що термін «вторинний» має декілька значень. В Академічному тлумачному словнику воно визначається наступним чином: 1) який становить другий етап у розвитку чого-небудь, або другий ступінь за складом складністю; 2) який є доповненням, додатком до першого; 3) який залежить від чогось, є наслідком чого-небудь; 4) неголовний, другорядний, побічний. Аналогічне значення можна зустріти і в багатьох інших словниках, енциклопедіях.[1].

Стан дослідження. В різний час причетності до злочину приділяли увагу такі вчені, як Г.І.Баймурзін, О.Ю. Якимів, Коржанський М.Й., В.О. Кузнецов, М.С. Таганцев, А.А. Піонтковський, В.Г. Смирнов, І. Бушуєв, О.М. Трайнін, М.Д.Шаргородський, О. Жиряев та інші. Із зарубіжних вчених, які трисвятили свої праці теорії причетності до злочину, перш за все слід відмітити німецьких криміналістів: Ето Бауер, Борст, Зандер, Клейн, Клейншрод, Титман, А.Феєрбах.

Виклад основного матеріалу. Для злочинного діяння, скоєного вдруге, в українському кримінальному праві передбачені поняття рецидиву, сукупності злочинів, отже, позначати «вторинним злочином» те ж саме не має сенсу.

Вторинний злочин не належить до стадій вчинення злочину. Більше того, він сам може бути як закінченим, так і перебувати на стадії готування, замаху. Вказані злочини можуть представляти дуже істотну загрозу для нормального функціонування держави і суспільства.

Вторинний злочин не є наслідком основного злочину, але залежить від останнього, з'являється лише при його наявності.

Вторинний злочин являє собою передбачене Особливою частиною Кримінального кодексу України умисне діяння, суспільна небезпека і кримінальна караність якого залежить від вчинення до цього тією ж або будь-якою іншою особою, іншого основного злочину [2, с. 4].

З цього визначення можна побачити основні ознаки, що характеризують вторинний злочин, які виділяють його з ряду інших злочинних діянь:

- 1) місце його розташування в Кримінальному кодексі;
- 2) суб'єкт злочину;
- 3) послідовність вчинення злочинів;
- 4) взаємозв'язок вторинного і основного діянь;
- 5) суб'єктивну сторону злочину.

Кримінальна відповідальність за вторинний злочин передбачається Особливою частиною Кримінального кодексу. У Загальній частині Кримінального кодексу відсутні будь-які єдині норми, присвячені такій відповідальності, на відміну, наприклад, від інституту співучасті.

Суб'єктом вторинного злочину, залежно від виду останнього, може бути як особа, яка вчинила основне діяння, так і будь-яка інша. Дана ознака робить конструкцію вторинності більш універсальною у порівнянні з причетністю. Коло суб'єктів вторинного злочину може бути обмежено, виходячи з того, ким було скоєно основне злочинне діяння. [2, с. 5] Так, відповідно до КК України не підлягають кримінальній відповідальності за заздальгідь не обіцяне приховування злочину члени сім'ї чи близькі родичі особи, яка вчинила злочин, коло яких визначається законом [3].

Слід зазначити, що вік, з якого настає кримінальна відповідальність, може бути різним для основного та вторинного злочину. Однак зустрічаються й інші думки. О.Ю. Якимів пропонує встановити відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом з того віку, з якого настає кримінальна відповідальність за початковий злочин [4, с. 16].

Вторинний злочин завжди слідує за яким-небудь основним діянням. Перелік таких основних попередніх деліктів може бути троякого роду:

- 1) включати всі діяння, заборонені кримінальним законом;
- 2) охоплювати тільки певні злочини, або їх категорії;
- 3) виключати з себе кілька складів.

Отже, основне кримінально каране діяння має передувати по часу вторинному. Це правило завжди очевидно, якщо мова йде

про закінчені злочини. Однак і в разі, коли, наприклад, ще не закінчено основний, але вже йде приготування до вторинного злочину, момент початку вчинення предикатного делікту настає раніше, ніж момент початку приготування до вторинного злочину. Якщо попередній злочин так і залишається незакінченим, на відміну від діяння вторинного (наприклад, при приховуванні особи, яка вчинила замах на вбивство) спостерігається строга тимчасова послідовність злочинів: «основне – вторинне».

Вторинне діяння набуває суспільну небезпеку і визнається злочином у зв'язку з попереднім деліктом. Щодо цього Г.І. Баймурзін писав: «...щоб та чи інша діяльність могла визнаватися причетністю, не достатньо одного лише зв'язку із вчиненням злочином, необхідно, щоб вона була безпосередньо обумовлена конкретним злочином, вчиненим іншою особою, і нерозривно пов'язана з ним. Цей взаємозв'язок є своєрідним: якщо відсутній основний злочин, то немає і вторинного. Однак назвати його причинно-наслідковим не можна: основний делікт виступає в якості умови, але не причини вторинного діяння» [2, с. 8]

Специфіка взаємозв'язку основного і вторинного злочинів виявляється і в тому, що вона не вказує на пряму залежність між ступенем їх суспільної небезпеки: вчинена у великому розмірі купівля майна, придбаного в результаті крадіжки, може представляти більшу суспільну небезпеку, ніж придбання дешевих предметів, здобутих пограбуванням. Проте при інших рівних умовах приховування терористичного акту небезпечніше приховування грабежу. На законодавчому рівні ця ідея проявляється в тому, що відповідальність за ст. 396 КК України наступає тільки за приховування тяжких чи особливо тяжких злочинів.

В юридичній літературі висловлюється думка, що при визначенні суспільної небезпечності причетності до злочину і, зокрема, приховування злочину, за відправну точку необхідно брати основний злочин, а для вироблення критеріїв визначення кола злочинів, приховування яких необхідно карати у кримінально-правовому порядку слід враховувати важливість об'єкта приховуваного злочину (життя, здоров'я, свобода людини, фізичне і моральне здоров'я дітей) [5, с. 305]. Погоджуючись в цілому з

цим висловлюванням, слід вказати на те, що в різних видах вторинної злочинності значення ступеня і характеру суспільної небезпеки основного делікту для визначення суспільної небезпеки вторинного далеко не однакове. Ця обставина дозволяє деяким авторам стверджувати, що даної залежності не існує зовсім. Зокрема, М.Й.Коржанський стосовно заздалегідь не обіцяному придбанню або збуту майна, здобутого завідомо злочинним шляхом, наводить такі аргументи. Визнаючи, що злочинне придбання або збут майна нерозривно пов'язане з тими злочинами, в результаті здійснення яких це майно було здобуто, вчений вказує на відмінність в багатьох випадках ступеня суспільної небезпеки цих двох видів злочинів: «Що стосується набувачів або збувальників, то їх дії в порівняно з особами, які здобули майно, часто є більш суспільно небезпечними... Наприклад, злочинне придбання або збут майна, що здійснюються у вигляді промислу, значно суспільно небезпечніше дій злодія, який вчинив вперше незначну крадіжку». Дане твердження видається цілком обґрунтованим, але з нього можна зробити й інші висновки: вторинний злочин, будучи в цілому самостійним деліктом, може бути більш суспільно небезпечним у порівнянні з основним злочином, але говорити тут про лінійну залежність не можна хоча б тому, що суспільна небезпека вторинного злочинного діяння залежить і від дій особи, що його вчиняє [6, с. 12].

На вплив суспільної небезпеки основного злочину на призначення покарання при причетності вказував і Г.І. Баймурзін: «Індивідуалізація покарання при причетності на відміну від інших форм злочинної діяльності не обмежується оцінкою лише індивідуальних ознак діяння - тобто пом'якшуючих та обтяжуючих обставин, вона вимагає ще врахування ступеня тяжкості основного злочину, у зв'язку з яким ця діяльність виникла. Різниця в ступені тяжкості основного злочину, безумовно, підлягає врахуванню при визначенні ступеня небезпеки дій причетних осіб» [7, с. 27].

Вторинне злочинне діяння перебуває у взаємозв'язку саме з початковим кримінально караним діянням, а не з кримінальною відповідальністю особи, яка його вчинила. Саме тому для наявності складу вторинного злочину не має значення, понесла

покарання особа, яка вчинила основний злочин, або ж вона була звільнена від кримінальної відповідальності чи покарання. Дана позиція знайшла відображення як у юридичній літературі, так і на практиці. В юридичній літературі існує думка, що рівній кримінальній відповідальності мають підлягати особи не тільки за причетність до злочину, але і за причетність до суспільно небезпечного діяння, вчиненому неосудною особою або особою, яка не досягла віку, з якого настає кримінальна відповідальність [8, с. 9].

Відповідно до Постанови Пленуму Верховного Суду України від 15 квітня 2005 року №5 «Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» зазначається, що обов'язковою умовою, за якої настає відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, є одержання таких доходів унаслідок вчинення визначеного у п. 1 примітки до ст. 209 КК України суспільно небезпечного протиправного діяння (предикатного діяння).

Предикатним діянням може бути:

- діяння, яке згідно з КК України є злочином і за яке відповідною статтею (частиною статті) цього Кодексу передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк не менше трьох років;
- діяння, яке визнається злочином згідно з кримінальним законодавством іншої держави, якщо й КК України за таке саме діяння передбачена кримінальна відповідальність у виді позбавлення волі на строк не менше трьох років.

Кримінальна відповідальність за ст. 209 КК України не виключена й у тих випадках, коли особа, котра вчинила предикатне діяння, була звільнена від кримінальної відповідальності у встановленому законом порядку (у зв'язку із закінченням строків давності, застосування амністії тощо) або не притягувалася до такої відповідальності (наприклад, у зв'язку із смертю), а одержані внаслідок зазначеного діяння кошти або інше майно стали предметом легалізації [9].

Проте, варто звернути увагу на ч. 1 ст. 62 Конституції України, яка передбачає, що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки

її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Отже, злочинний шлях придбання майна може встановити тільки вирок суду, що набрав законної сили за передуючий злочин.

При постанові обвинувального вироку за ст. 209 КК судом повинен бути встановлений факт отримання особою грошових коштів або іншого майна, завідомо здобутого злочинним шляхом або в результаті вчинення злочину. Це роз'яснення означає, що факт злочинного придбання майна, яке потім легалізовано, не обов'язково повинен бути встановлений вироком щодо особи, яка вчинила предикатний злочин. Важливо, щоб у вирок у справі про легалізацію суд зробив висновок про злочинне придбання легалізованого майна.

В.О. Кузнецов зазначає: «Відповідальність набувачів і збувальників є самостійною. Особи, які заздалегідь не обіцяли придбати або збути майно, завідомо здобуте злочинним шляхом, можуть нести кримінальну відповідальність за скоєні ними дії і в тому випадку, коли особа, яка здобула це майно злочинним шляхом, не підлягає покаранню (наприклад, у разі помилування або амністії) або взагалі не може бути притягнуто до кримінальної відповідальності (наприклад, у разі смерті або коли особа не досягла віку, з якого настає кримінальна відповідальність). Якщо навіть особа, яка здобула майно злочинним шляхом, не була виявлена, винний у заздалегідь не обіцяному придбанні або збуті такого майна підлягає притягненню до кримінальної відповідальності» [10, с.13].

У зв'язку з поширенням міжнародної, транснаціональної злочинності виникає питання: як бути, якщо основний злочин вчинено за кордоном, а вторинний - в Україні? Дане питання регулюється Конвенцією ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 року. Згідно з ч. 2 ст. 6 цього документа («Криміналізація відмивання доходів від злочинів»), основні правопорушення включають злочини, вчинені як у межах, так і поза межами юрисдикції відповідної держави-учасниці. Однак злочини, вчинені за межами юрисдикції будь-якої держави-учасниці, є основними правопорушеннями тільки за

умови, що відповідне діяння є кримінально караним відповідно до внутрішнього права держави, в якій воно вчинене, і було б кримінально караним відповідно до внутрішнього права держави-учасниці, в якій імплементована або застосовується ця стаття, якби воно було вчинене в ній» [11].

Аналогічно п. 2 «а» ст. 6 Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом від 8 листопада 1990 передбачає, що для застосування відповідальності за відмивання не має значення, чи підпадає основне правопорушення під кримінальну юрисдикцію держави - сторони Конвенції. Крім того, п. 4 ст. 6 Конвенції говорить: «Кожна сторона може в момент підписання або здачі на зберігання свого документа про ратифікацію, прийняття, затвердження чи приєднання може визначити у заяві на ім'я Генерального секретаря Ради Європи, що п. 1 цієї статті застосовується тільки до основних злочинів або категорій таких правопорушень, позначених в цій заяві». Це говорить на користь того, що саме національним правом країни, яка застосовує відповідальність за легалізацію, визначається злочинний характер походження доходів [12].

В міжнародному праві під юрисдикцією держави розуміють права судових і адміністративних органів по розгляду і вирішенню всіх справ на даній території відповідно до компетенції цих органів; в ряді випадків юрисдикція держави поширюється за межі його території. Отже, слово «юрисдикція» вказує не на караність діяння в конкретній країні, а на аспект підслідності і підсудності.

Отже, відповідальність за вторинний злочин настає за наявності основного злочину (виняток - фактична помилка в його наявності), у зв'язку з ним, але незалежно від відповідальності особи, яка його вчинила.

Суб'єктивна сторона вторинного злочину характеризується умисною формою вини.

Заперечуючи необережну причетність, М.С. Таганцев зазначав, що «цим не вичерпується поняття завідомість; приховування полягає не в тому, що особа свідомо сховала Петра чи Івана, свідомо купила або прийняла в заклад певну річ, а в тому, що

особа усвідомлювала, що Петро злочинець, що річ здобута крадіжкою; умисел причетних осіб має спеціальний характер, так як він припускає наявність свідомості про існування злочинного діяння, з приводу якого діє винний, а саме питання про обсяг і умови цієї свідомості є дуже спірним». [13] Слід зазначити головну особливість суб'єктивної сторони вторинного злочину: особа, яка його вчиняє, має розуміти злочинний характер основного діяння. Винна особа, усвідомлюючи суспільну небезпеку основного злочину, вчиненого іншою особою або нею ж, усвідомлює при цьому небезпеку і караність вторинного діяння і бажає його здійснення, тобто діє з прямим умислом.

Відповідно до п. 2 «с» ст. 6 Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, обізнаність, намір чи ціль, необхідні як елемент складу злочину можуть виводитись з об'єктивних, фактичних обставин. В якості таких може виступати розповідь злочинця або третіх осіб про спосіб придбання майна. [12]

Криміналізація необережних вторинних діянь, необґрунтовано розширює кримінальну відповідальність: особа, яка не усвідомлює зв'язку свого діяння з основним деліктом, може нести відповідальність, наприклад, за халатність, тобто невиконання будь-яких покладених попередньо на нього обов'язків, але не за вторинний злочин.

Деякі криміналісти допускають можливість вчинення приховування не тільки з прямим, але і з непрямим умислом. Неважко помітити, що прихильники зазначеної точки зору зміст вини приховувача аналізують стосовно матеріальних злочинів. Крім того, приховування є закінченим з моменту вчинення дій з приховування злочинця, а також знарядь і засобів вчинення злочину, слідів злочину або предметів, здобутих злочинним шляхом. [11, с. 33]

В основі вторинного злочину, що є завжди діянням умисним, як правило, також лежать умисні злочини. Проте абсолютно не виключено, наприклад, приховування необережного делікту.

Висновки. Отже, *вторинний злочин* – це передбачене Особливою частиною КК України самостійне, умисне діяння (яке не

є співучастю), суспільна небезпека і кримінальна караність якого залежать від наявності вчиненого до цього тією ж або іншою особою основного кримінально караного діяння.

1. Словник української мови: в 11 томах. [Електронний ресурс]. Том 1, 1970. Стор. 776. Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/vtorynnyj>
2. Вторичная преступная деятельность: понятие, виды, проблемы квалификации, криминализации и пенализации / М.М. Лапутин; науч. ред. Н.А. Лопашенко. М. : Волтерс Клувер, 2006. 240 с.
3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року із наступними змінами та доповненнями
4. Якимов О.Ю. Легалізація (отмывание) доходов приобретенных преступным путем: Уголовно-правовые и уголовно-политические проблемы: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 [Електронний ресурс]- Саратов, 2004. С. 16. - Режим доступу: <http://lawtheses.com/legalizatsiya-otmyvanie-dohodov-priobretennyh-prestupnym-putem-ugolovno-pravovye-i-ugolovno-politicheskie-problemy>
5. Остапик Я. Особливості суспільної небезпечності причетності до злочину / Вісник Львівського університету. Серія Юридична. 2013. Випуск 58. С. 304-307
6. Коржанский Н.И. Ответственность за приобретение, хранение и сбыт имущества, добытого преступным путем: Учеб. пособ. - Волгоград, 1971.
7. Баймурзин Г. Ответственность за прикосновенность к преступлению по советскому уголовному праву: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 - М., 1966.
8. Трифонов В. Г. Заранее не обещанное укрывательство преступлений и несообщение о них как виды прикосновенности к преступлению: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 – М., 2009.
9. Постанова Пленуму ВСУ «Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» від 15 квітня 2005 р. № 5.
10. Кузнецов, В. А. Борьба с преступным приобретением и сбытом имущества /Отв. ред. И. П. Лановенко ; АН Украинской ССР. Ин-т госва и права. -Киев :Наукова думка, 1970. -160 с.
11. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 року; ратифіковано Законом України від 4 лютого 2004 року

12. *Конвенція Ради Європи Про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, від 8 листопада 1990 року; ратифіковано Законом України від 17 грудня 1997 року.*

13. *Таганцев Н.С. Русское уголовное право. Часть общая Русское уголовное право: Лекции. Часть общая. Т. 1 / Таганцев Н.С., д-р уголов. права. – 2-е изд., пересмотр. и доп. – С.-Пб.: Гос. Тип., 1902. – 823 с.*

Мікіш А.С. Поняття вторинного злочину

В юридичній літературі останніх років почали застосовувати поняття вторинного злочину, яке давно використовується у німецькому кримінальному праві і засноване на теорії причетності до злочину. Аналіз вітчизняної кримінально-правової літератури дозволяє стверджувати, що вказане поняття в достатній мірі до цього часу ніким не розкрито. Слід сказати, що і проблемам причетності до злочину приділяється набагато менше уваги, ніж, наприклад, співучасті. Це можна пояснити тим, що причетність розглядається окремими вченими в рамках інституту співучасті. Не зважаючи на те, що наукові дослідження по даній тематиці тривають досить давно, серед учених немає єдиної думки відносно сутності як причетності до злочину, так і вторинного злочину. Така ситуація перешкоджає вивченню та розумінню юридичної природи ряду деліктів, їх суспільної небезпечності. В результаті цього виникає необхідність компенсувати недостатню розкритість питань, пов'язаних з тлумаченням причетності до злочину, криміналізацією ряду відповідних діянь і їх кваліфікацією, шляхом розгляду їх через призму вторинної злочинної діяльності. Слід зазначити, що поняття вторинної злочинної діяльності не співпадає з поняттям причетності до злочину, але саме теорія причетності лежить в основі поділу злочинів на основні і вторинні.

«Відмивання» грошей, одержаних злочинним шляхом один з найбільш небезпечних злочинів сучасності, оскільки здійснює негативний вплив на національну економіку і може призвести до підриву її стабільності. Найбільш негативним наслідком є те, що легалізовані доходи стають базою для подальшої злочинної діяльності

Ключові слова: вторинна злочинна діяльність, вторинний злочин, поняття вторинного злочину, предикатний злочин, легалізація доходів.

Mikish A.S. The concept of secondary crime

In recent years, the legal literature has begun to use the concept of secondary crime, which has long been used in German criminal law and is based on the theory of involvement in a crime. An analysis of the domestic criminal law literature suggests that this concept has not yet been sufficiently disclosed by anyone. It should be noted that the problems of involvement in the crime are given much less attention than, for example, complicity. This can be explained by the fact that involvement is considered by individual scholars within the institute of complicity. Despite the fact that scientific research on this topic has been going on for a long time, there is no consensus among scientists on the essence of both involvement in the crime and secondary crime. This situation hinders the study and understanding of the legal nature of a number of torts,

their social danger. As a result, there is a need to compensate for the lack of disclosure of issues related to the interpretation of involvement in the crime, the criminalization of a number of relevant acts and their qualification, by considering them through the prism of secondary criminal activity. It should be noted that the concept of secondary criminal activity does not coincide with the concept of involvement in a crime, but it is the theory of involvement that underlies the division of crimes into primary and secondary.

Money laundering is one of the most dangerous crimes of our time, as it has a negative impact on the national economy and can undermine its stability. The most negative consequence is that legalized proceeds become the basis for further criminal activity

Key words: secondary criminal activity, secondary crime, concept of secondary crime, predicate crime, legalization of income.

Петровська І.І.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ВІЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗОН

УДК 342

Актуальність теми дослідження. Економічна ситуація в Україні протягом останніх років може бути охарактеризована як складна, пов'язано це, зокрема, з операцією об'єднаних сил на сході, дипломатичними прорахунками на міжнародній арені та зменшенням інвестицій тощо. Тому нагальними є пошук шляхів підвищення економічного зростання. Одними з специфічних сформованих у сучасній економіці заходів економічного розвитку територій є функціонування спеціальних вільних економічних зон (офшорів). Загалом, сучасні тенденції економічного розвитку не можуть обійтись без державного регулювання. Це стосується і вільних економічних зон всіх видів. Враховуючи тенденцію глобалізації економічної діяльності й особливості економіки країни, кожна з сучасних держав має розробляти свою політику регіонального розвитку. Тому дослідження вільних економічних зон є актуальним та покликане проаналізувати можливості вирішення проблем регіонального розвитку через функціонування вільних